

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien tarkastelu on vähintään perusteltua ja sen tavoitteet oikean suuntaisia. Kunnat lausuvat voimakkaasti jo hyvinvointialueen lakiesitysten ollessa lausunnolla siitä, että vain vuosien 2021 ja 2022 tarkastelu valtionosuusjärjestelmän kohdalla johtaa suuriin ongelmiin, mutta jostain syystä tätä seikkaa ei valmistelussa ja lainsäädännössä otettu huomioon. Nyt tilanne johtaa siihen, että kuntien välille syntyy perusteettomia ja suuria rahoituseroja peruspalvelujen turvaamisessa.

Lausunnolla olevaa ehdotusta ja sen tavoitteita tulisi laajentaa ottamaan huomioon myös esimerkiksi aiempiin vuosiin peilaten poikkeuksellisen suuri erikoissairaanhoidon menojen kasvu. Keski-Suomessa uuden sairaala Novan käyttöönotto on tuonut merkittäviä kertaluonteisia kustannuksia. Sairaanhoidopiirin alijäämät ovat siis Keski-Suomessa olleet poikkeuksellisen suuria, mikä on aiheutunut toimintamenojen aiempaa suuremmasta ennakoimattomasta kasvusta.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**

5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen

6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Kyseiset oikaistavat erät ovat sinällään perusteltuja, mutta ne eivät vastaa yksinään kuntien rahoituksen oikeudenmukaisuuden turvaamiseen. Nyt tehdyn rahoitusuudistuksen lähtökohtana vain kahden vuoden ajanjakson tarkastelu määrittelemään yhden keskimääräisen vuoden sote-menoja ja muita menoja sekä verotuloja oli jo lähtökohtaisesti liian lyhyt.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Keski-Suomessa sairaanhoitopiirin toimintamenojen kasvu oli vuonna 2020 jo 3,2 %, huomattavasti kuntien muun toiminnan keskimääräistä kasvua voimakkaampi. Vuonna 2021 kasvu oli peräti 7,8 % ja sen päälle toimintamenot kasvoivat vuonna 2022 vielä 4,6%. Tämä johti 7 miljoonan alijäämään vuonna 2020. Vuonna 2021 alijäämää syntyi 26 miljoonaa ja vuonna 2022 vielä 40 miljoonaa.

Osin alijäämän syntyä on perusteltu aiheestakin uuden sairaala Novan muutostöillä ja samalla sairaanhoitopiiri on perustellut kulujen nousun tasaantuvan ja toiminnan tehostuvan jatkossa juuri uuden sairaalan mahdollistamien toimintamuutosten kautta. Keski-Suomessa olisikin erikoissairaanhoidon vuosien 2021 ja 2022 kuluista poimittava eroon ne kustannukset, jotka syntyivät sairaala Novan muutuskustannusten kautta, koska ne vääristävät kuntien ja hyvinvointialueen rahoitusta suuresti tulevaisuudessa kunnille epäedulliseen suuntaan. Keski-Suomen kunnat menettävät nyt rahoitustaan siksi, että ovat jatkaneet päämäärätietoisesti erikoissairaanhoidon paremman tulevaisuuden luomista Keski-Suomeen hyvinvointialueuudistusta odottamatta

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Kuntaliitto on linjannut asiasta perustellusti siten, että jos tarkistus koskee vain osaa kuntia tai vain osaa euromääräisistä vaikutuksista, niin on iso riski, että tasapuolisuus kuntien välillä ei lisääny vaan päinvastoin epäoikeudenmukaisuus kasvaa.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Oikaisumenettely voidaan varmasti toteuttaa ehdotetulla tavalla, kunhan VM käy läpi kaikkien kuntien tilinpäätökset läpi kummankin siirtolaskelmavuoden osalta.

6. Muita huomioita.

Nyt ehdotuksessa esitetyt toimenpiteet onnistuessaankin saattavat poistaa vain joitain epäkohtia. Käytännössä kuntien rahoitusjärjestelmä kaipaa täydellistä uudistamista ja sen varmistamista, että kunnat selviävät lakisääteisesti velvoitteistaan myös tulevaisuudessa. Keski-Suomen kuntien palvelujen turvaamisen vuoksi olisi erittäin tärkeää, että sairaala Novan käyttöönoton synnyttämät kertaluonteiset muutuskustannukset vähintään huomioitaisiin poikkeavana eränä nyt esillä olevan asetusmuutokset kautta.

Nevanperä Jaana
Petäjäveden kunta